

Adrian DOBRZYCKI*

<https://orcid.org/0000-0003-2139-9033>

Przynależność organizacyjna, wiek oraz staż treningowy osób trenujących karate kyokushin a ranga najważniejszych czynności zawodowych trenera

---

Jak cytować [how to cite]: Dobrzycki A. (2020): *Przynależność organizacyjna, wiek oraz staż treningowy osób trenujących karate kyokushin a ranga najważniejszych czynności zawodowych trenera*. Sport i Turystyka. Środkowoeuropejskie Czasopismo Naukowe, 3, 2, p. 59–77.

Organizational affiliation, age and training experience of people who train karate kyokushin and the rank of the most important professional activities of the coach

Abstract

Introduction: The aim of this study was to collect and analyse opinions of people who train karate kyokushin regarding the importance (hierarchy) of individual professional activities of the coaches. **Material and methods:** The research involved 54 practitioners from 25 karate kyokushin sports clubs in Poland. Respondents were aged 35.0 ± 12.0 years, and their training experience was 15.9 ± 8.7 years. All respondents had a technical level of at least 1 dan. Survey method was used, and the questionnaire developed by Tumanian [55] and modified by Januszewski and Sterkowicz [53] was applied. **Results:** The most important professional activities of a karate kyokushin coaches reported include three types of management: managing physical, technical and tactical preparation of athletes. Regardless of organizational and age divisions, opinions regarding the importance of particular professional activities of coaches were convergent ($r = 0.79 - 0.92$, $p < 0.001$). **Conclu-**

---

* mgr, Akademia Wojsk Lądowych im. gen. Tadeusza Kościuszki we Wrocławiu; e-mail: dobrzycki.adrian@gmail.com

sions: Structure professional activities deemed most important, allows classified karate kyokushin as more of a sport than a martial art of self-defense.

Keywords: martial arts, combat sports, karate kyokushin, professional activities of a coach.

Streszczenie

Wprowadzenie: Celem badania było poznanie opinii osób trenujących karate kyokushin dotyczących znaczenia (hierarchii) poszczególnych czynności zawodowych trenera. **Material i metody badań:** Badaniami objęto 54 praktyków z 25 klubów karate kyokushin w Polsce. Wiek badanych wynosił $35,0 \pm 12,0$ lat, doświadczenie treningowe $15,9 \pm 8,7$ lat. Wszyscy respondenci posiadali poziom wykształcenia technicznego co najmniej 1 dan. W badaniach wykorzystano metodę sondażu diagnostycznego, a narzędziem był kwestionariusz ankiety Tumaniana [55] w polskiej wersji Januszewskiego i Sterkowicza [53]. **Wyniki:** Do najważniejszych czynności zawodowych trenera karate kyokushin należą trzy rodzaje kierowania zawodnikiem: kierowanie przygotowaniem fizycznym, technicznym i taktycznym. Bez względu na podziały organizacyjne oraz wiekowe, opinie dotyczące znaczenia poszczególnych czynności zawodowych trenera były zbieżne ($r_{sp} = 0,79-0,92$; $p < 0,001$). **Wnioski:** Ranga czynności zawodowych trenera karate kyokushin zbliża tę odmianę walki bardziej do sportu niż sztuki walki czy systemu samoobrony. Rangi podstawowych czynności zawodowych trenera karate kyokushin, zapasów, boksu, MMA, taekwondo ITF i sportowego jiu-jitsu są zbieżne.

Słowa kluczowe: sporty walki, sztuki walki, karate kyokushin, czynności zawodowe trenera.

Wprowadzenie

Trener sportowy odgrywa kluczową rolę w procesie szkolenia swoich podopiecznych. W trakcie długoterminowego procesu treningowego wykonuje szereg czynności zawodowych, których typ, zasięg i intensywność prowadzą albo do sportowego sukcesu, albo do jego braku. To on ustala cele treningowe, zadania oraz metody i jednocześnie kontroluje ich realizację. Gilbert i Trudel [21] dokonali przeglądu ponad 600 publikacji dotyczących trenerów, w języku angielskim, w czasopiśmie z okresu lat 1970–2001. W swoich badaniach potwierdzili, że trener powinien posiadać szczególną wiedzę, umiejętności i indywidualne cechy warunkujące skuteczność procesu treningowego. Dodatkowo, profesjonalne przygotowanie trenera, a także modele trenerskie zostały przeanalizowane przez różnych badaczy (np. [4], [5], [11], [13], [27], [28], [29], [33], [39], [40], [44]). W większości publikacji omówiono kwestię przygotowania zawodowego trenerów. Naukowcy na całym świecie (np. Australia [37]; Kanada [3], [58]; Japonia [60], Szkocja [25]; Wielka Brytania [1]) starali się opracować oraz rozwijać już istniejące standardy i programy edukacyjne dla trenerów wysokiego szczebla.

Na powodzenie pracy trenera w sporcie ma wpływ bardzo wiele czynników. Każdy z nich jest ważny, jednak każdy ma inną wartość. Praktycy i teoretycy sportu, uwzględniając swoje doświadczenia, wspólnie wskazują jednak na przygotowanie pedagogiczne trenera jako przesądające o powodzeniu w uprawia-

nym przez niego zawodzie [12], [16], [17], [23], [10], [36], [43], [61]. Trener oddziałuje na zawodnika całą swoją osobowością, a nie tylko wytycznymi zawartymi w planie treningu [26], [34]. Ma to szczególne znaczenie na poziomie szkolenia sportowego dzieci i młodzieży, kiedy to trener najpierw powinien być wychowawcą, później organizatorem, a dopiero na końcu technologiem sportowym (szkoleniowcem) [18], [24], [32], [36], [41], [43], [45], [57], [62]. Podobnie jak zawodnik, trener musi być wciąż nastawiony na sukces, na ważny cel. Nie sprzyjają temu schematyczne myślenie i działanie, powielanie rozwiązań z przeszłości. Istotne są nawyki i świadomość ciągłego doskonalenia wiedzy i umiejętności, konieczność obserwowania, przewidywania i eksperymentowania, wyprzedzania zmian – trenerstwo jest zawodem twórczym, a nie odtwórczym ([2], [19], [43], [54]).

Zapotrzebowanie na umiejętności walki zrodziło popyt na nauczyciela – mistrza sztuk walk. Całe życie mistrza i nauczyciela w jednej osobie wiązało się z eksperymentowaniem i testowaniem praktycznego zastosowania technik i różnych rodzajów broni, rozwijaniem nowych sposobów efektywnej walki i przekazywaniem swoich metod innym ludziom. Nabór na stanowisko nauczyciela nie zawsze szedł w parze z dydaktycznymi zdolnościami, decydowały głównie umiejętności praktyczne [14]. Ta tendencja utrzymuje się do dziś. W tradycyjnych sztukach walki¹ częstym procederem jest promowanie na instruktorów osób z wysokimi stopniami wyszkolenia technicznego bez odpowiedniego przygotowania merytorycznego [59]. Współczesny proces treningowy przebiega na granicy biologicznego bezpieczeństwa (możliwości adaptacyjnych organizmu), w związku z czym nawet najmniejszy błąd w jednym z elementów programu szkoleniowego może powodować negatywne skutki dla zdrowia, za które płaci tylko sportowiec. Kwalifikacje zawodowe trenera są obszerne, gdyż dotyczą rozumienia i stosowania w pracy metod używanych w naukach przyrodniczych, technicznych i humanistycznych [35]. Z tego względu trener powinien kształcić się ustawicznie [31]. Głównym kryterium oceny skuteczności treningu i umiejętności trenerów są przede wszystkim wyniki zawodów. Poszukiwania najlepszych rozwiązań treningu w sportach walki obejmują również badania dotyczące przygotowania kadry trenerskiej do zawodu, a wśród już pracujących – ich kompetencji i czynności zawodowych. Tumanian [55] zaproponował 19 podstawowych typów działań, które charakteryzują zawód trenera. Te typy w późniejszym czasie rozwinięto w 20 profesjonalnych czynności zawodowych trenera [51]. Ich miejsce w hierarchicznej strukturze wskazuje główne cele treningowe i poziom profesjonalizmu wśród trenerów.

Czynnościami zawodowymi trenera w sportach i sztukach walki zajmowali się m.in. Sterkowicz [47], [48], Sterkowicz i Januszewski [52], [53], Sterkowicz i Krasicki [49], Sterkowicz i in. [50], [51], Bujak i in. [9], [6], [7], [10], [8], Dobrzycki [20]. Poza opracowaniem Sterkowicza i Januszewskiego [53] oraz Do-

---

¹ Teoretycznym celem sztuk walki jest rozwój osobowościowo-duchowy, natomiast priorytetem sportów walki jest bezpośrednia rywalizacja sportowa.

brzyckiego [20], nie odnaleziono prac traktujących o czynnościach zawodowych szkoleniowca karate kyokushin.

Cel badań

Celem badań było ustalenie, jaka jest ranga poszczególnych czynności zawodowych trenera karate kyokushin w opiniach praktyków karate kyokushin, które czynności zawodowe najbardziej różnią przedstawicieli dwóch organizacji karate kyokushin²: Shinkyokushinkai WKO (IKO2)³ oraz International Budo Kai (IBK)⁴, starszych wiekowo i młodszych, z krótszym stażem treningowym i dłuższym. Ocena ważności czynności zawodowych trenera karate kyokushin może stanowić podstawę do opracowania modelu działalności kadry szkoleniowej w tej sztuce i sporcie walki. Poznanie znaczenia czynności zawodowych trenera karate kyokushin pozwoli także identyfikować specyfikę i odpowiednio konstruować programy szkolenia kadr instruktorsko-trenerskich oraz racjonalizować wszelkie działania uzupełniające wiedzę i umiejętności.

Material i metody

W badaniach wzięło udział 54 praktyków karate kyokushin z dwóch organizacji: 41 przedstawicieli Shinkyokushinkai WKO (IKO2) oraz 13 przedstawicieli International udo Kai (IBK). Wiek badanych wynosił $35,0 \pm 12,0$ lat, doświadczenie treningowe $15,9 \pm 8,7$ lat. Wszyscy respondenci posiadali poziom wyszkolenia technicznego co najmniej 1. dan oraz byli aktywni sportowo – startowali w zawodach rangi krajowej oraz międzynarodowej. Badani pochodzili z 25 klubów i sekcji karate w całej Polsce.

W badaniach wykorzystano metodę sondażu diagnostycznego, a narzędziem był kwestionariusz ankiety Tumaniana [55], w polskiej wersji Januszewskiego i Sterkowicza [53], obejmujący 20 czynności zawodowych trenera ocenianych w 4-stopniowej skali, którym respondenci mieli nadać rangę wg klucza: 1 – bardzo ważna, 2 – ważna, 3 – mniej ważna, 4 – nieważna. Zestawienie czynności zawodowych trenera obejmuje: 1) kierowanie przygotowaniem fizycznym; 2) kierowanie przygotowaniem taktycznym; 3) kierowanie przygotowaniem

² Po śmierci twórcy karate kyokushin Masutatsu Oyamy (10. dan) w 1994 roku, w ramach tego stylu karate doszło do wielu podziałów organizacyjnych. Shinkyokushinkai WKO (IKO2) oraz International Budo Kai (IBK) stanowią dwie z ponad dwudziestu istniejących aktualnie organizacji karate kyokushin.

³ Druga na świecie pod względem zarejestrowanych członków organizacja karate kyokushin kierowana przez Kenji Midori (8. dan)

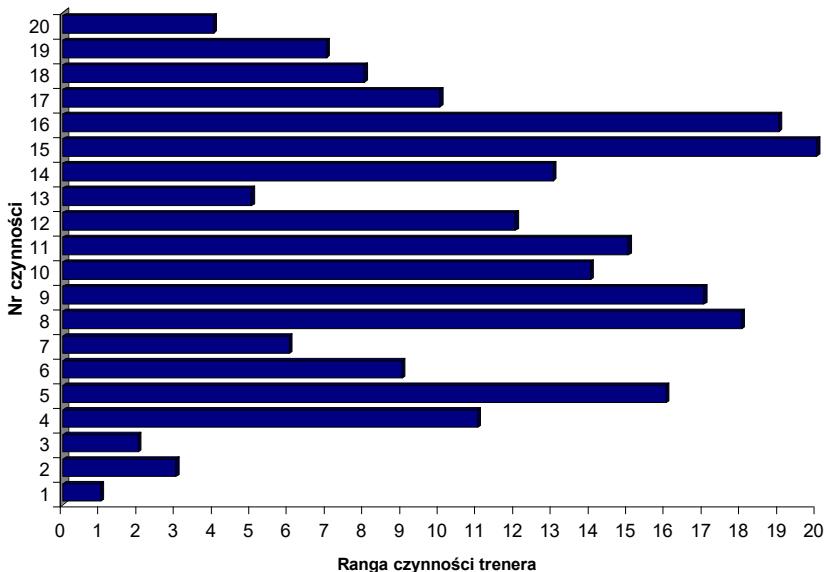
⁴ Mniej rozpoznawalna organizacja kierowana przez uczestnika pierwszej telewizyjnej edycji UFC Gerarda Gordeau (9. dan)

technicznym; 4) kierowanie przygotowaniem wolicjonalnym zawodników; 5) kierowanie teoretycznym przygotowaniem zawodników; 6) kierowanie wychowankami podczas zawodów; 7) kontrolę procesu treningowego i stanu organizmu sportowca; 8) nadzór nad postępami wychowanków w edukacji szkolnej; 9) organizację i sędziowanie zawodów; 10) organizację obozów sportowych; 11) organizację pracy wychowawczej w grupie; 12) organizację procesu odnowy i wypoczynku; 13) planowanie procesu przygotowania zawodników; 14) podwyższanie kultury osobistej sportowców; 15) prowadzenie badań do prac naukowo-metodycznych; 16) prowadzenie dokumentacji i sprawozdawczości; 17) przeprowadzanie naboru do grup szkoleniowych i selekcji; 18) przygotowanie instruktorów i sędziów; 19) rozwiązywanie problemów organizacyjnych treningu; 20) udzielanie pierwszej pomocy przedlekarskiej.

W analizach wyników zastosowano wybrane statystyki, obliczając wartości średnie, odchylenie standardowe, średnie ważone dla każdej czynności, szeregując je w skali pozycyjnej, miary rozproszenia, zbieżność opinii zbadano przez obliczenie współczynnika korelacji rang Spearmana „rsp”.

Wyniki badań

Ranga czynności zawodowych trenera karate kyokushin w opiniach wszystkich badanych

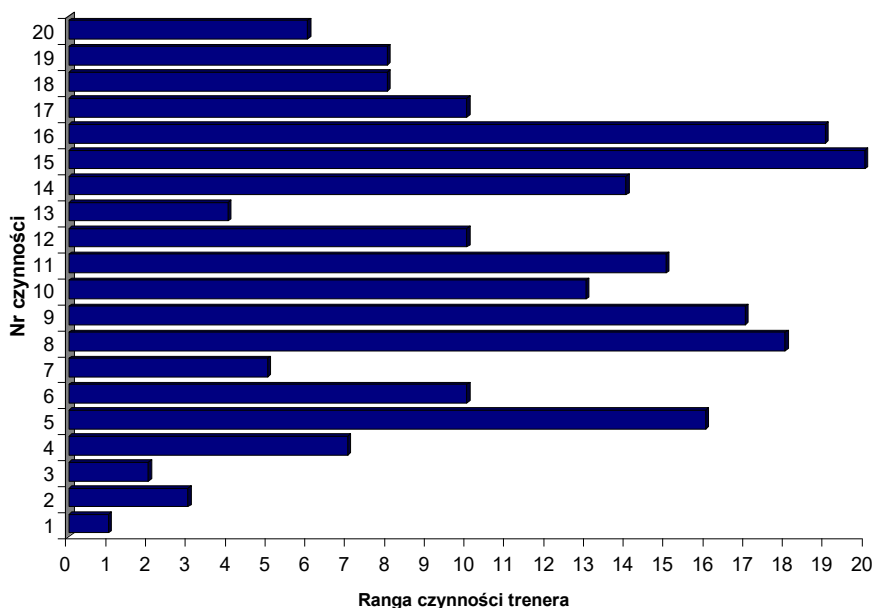
Ryc. 1. Ranga czynności zawodowych trenera karate kyokushin w opiniach wszystkich badanych

Źródło: badania własne.

Praktykujący karate kyokushin za najważniejsze w pracy trenera uznali kierowanie przygotowaniem fizycznym (ranga 1), kierowanie przygotowaniem technicznym (ranga 2) i kierowanie przygotowaniem taktycznym (ranga 3) – ryc. 1. Do czynności nieważnych zaliczono prowadzenie badań do prac naukowo-metodycznych (ranga 20), prowadzenie dokumentacji i sprawozdawczości (ranga 19), a także nadzór nad postępami wychowanków w edukacji szkolnej (ranga 18).

Struktura czynności zawodowych trenera w opiniach przedstawicieli dwóch organizacji karate kyokushin: Shinkyokushinkai WKO (IKO2) i International Budo Kai (IBK)

Przedstawiciele karate kyokushin z organizacji Shinkyokushinkai WKO (IKO2) za najważniejsze w pracy trenera uważają kierowanie przygotowaniem fizycznym (ranga 1), kierowanie przygotowaniem technicznym (ranga 2) oraz kierowanie przygotowaniem taktycznym (ranga 3). Do czynności nieważnych zaliczyli prowadzenie badań do prac naukowo-metodycznych (ranga 20), prowadzenie dokumentacji i sprawozdawczości (ranga 19) oraz nadzór nad postępami wychowanków w edukacji szkolnej (ranga 18) – ryc. 2.

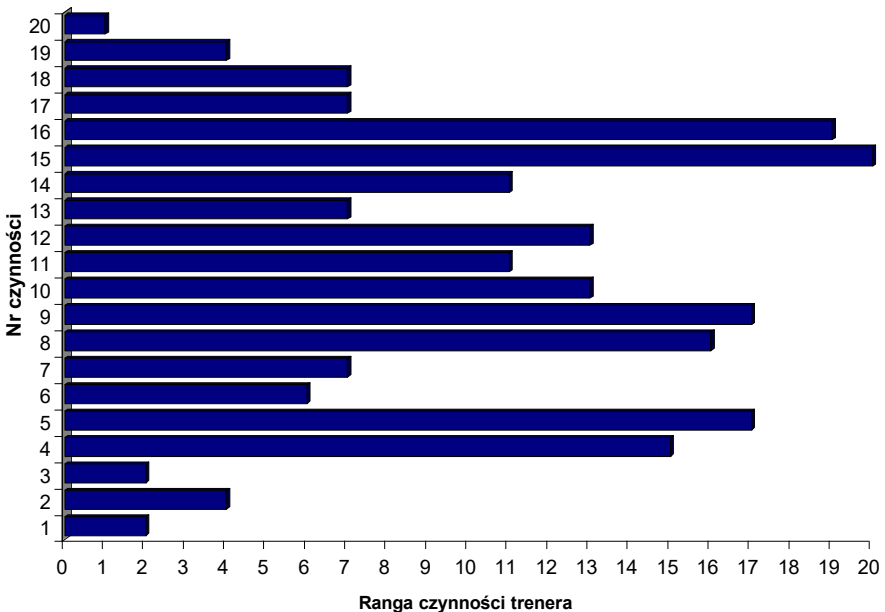
Ryc. 2. Ranga czynności zawodowych trenera karate kyokushin w opiniach przedstawicieli karate kyokushin z organizacji Shinkyokushinkai WKO (IKO2)

Źródło: badania własne.

Przedstawiciele organizacji International Budo Kai (IBK) za najważniejsze w pracy szkoleniowca karate kyokushin uznali udzielanie pierwszej pomocy

przedlekarskiej (ranga 1), kierowanie przygotowaniem fizycznym (ranga 2), technicznym (ranga 2) i taktycznym (ranga 4) zawodników.

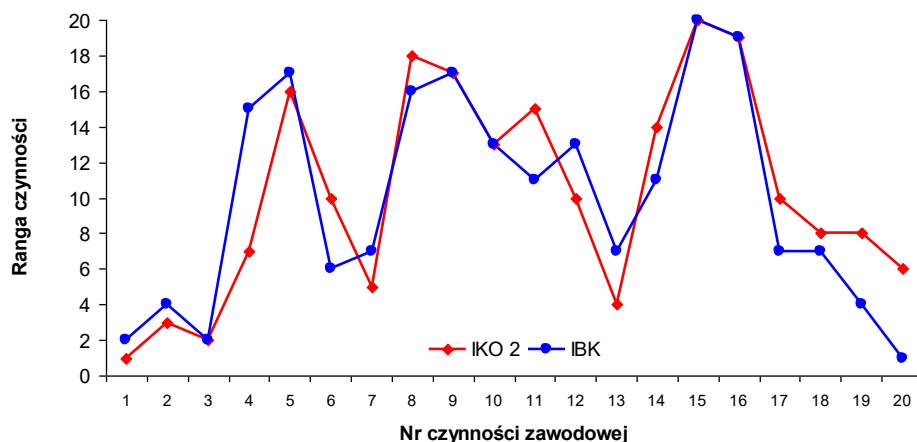
Za nieważne uznano: prowadzenie badań do prac naukowo-metodycznych (ranga 20), prowadzenie dokumentacji i sprawozdawczości (ranga 19), organizację i sędziowanie zawodów (ranga 17) oraz kierowanie teoretycznym przygotowaniem zawodników (ranga 17). Jak widać, najważniejsze czynności zawodowe trenera, jak i te nieważne są identyczne, jak w przypadku wszystkich badanych karateków, bez względu na przynależność organizacyjną (ryc. 3).

Ryc. 3. Ranga czynności zawodowych trenera karate kyokushin w opiniach przedstawicieli karate kyokushin z organizacji Internationale Budo Kai (IBK)

Źródło: badania własne.

Porównując opinie przedstawicieli obu organizacji karate kyokushin – Shin-kyokushinkai WKO (IKO2) i International Budo Kai (IBK) – zauważono zgodność co do znaczenia aż 5 czynności. Były to: kierowanie przygotowaniem technicznym, organizacja i sędziowanie zawodów, organizacja obozów sportowych, prowadzenie badań do prac naukowo-metodycznych oraz prowadzenie dokumentacji i sprawozdawczości. Największe rozbieżności w poglądach występowały w ocenie kierowania przygotowaniem wolicjonalnym (różnica wynosiła 8 pozycji) oraz udzielania pierwszej pomocy przedlekarskiej (różnica 5 miejsc). Korelacja opinii przedstawicieli obu organizacji była wysoka (rsp = 0,84; $p < 0,001$). Porównanie znaczenia czynności zawodowych trenera w opiniach przedstawicieli dwóch organizacji zestawiono na ryc. 4.

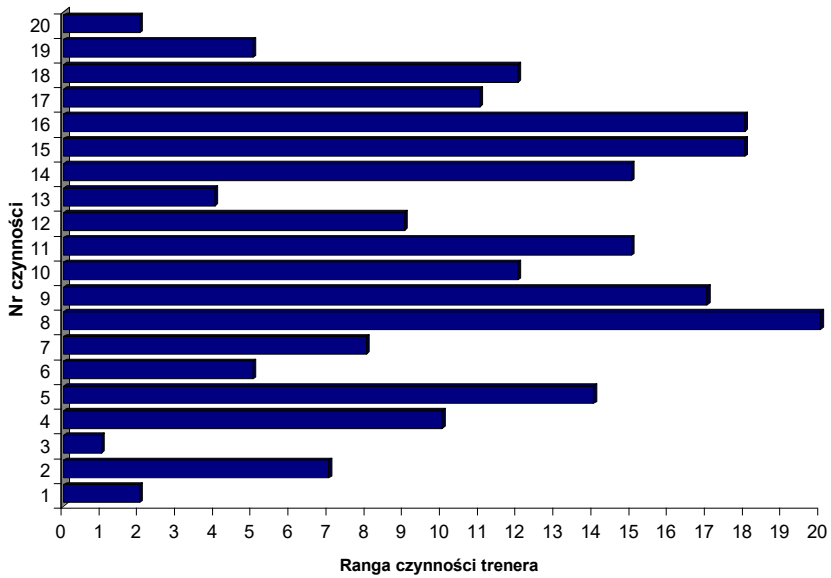
Ryc. 4. Porównanie rang przypisanych czynnościom zawodowym przez przedstawicieli organizacji karate kyokushin Shinkyokushinkai WKO (IKO2) i Internationale Budo Kai (IBK)

Źródło: badania własne.

Znaczenie czynności zawodowych trenera karate w trzech grupach wieku

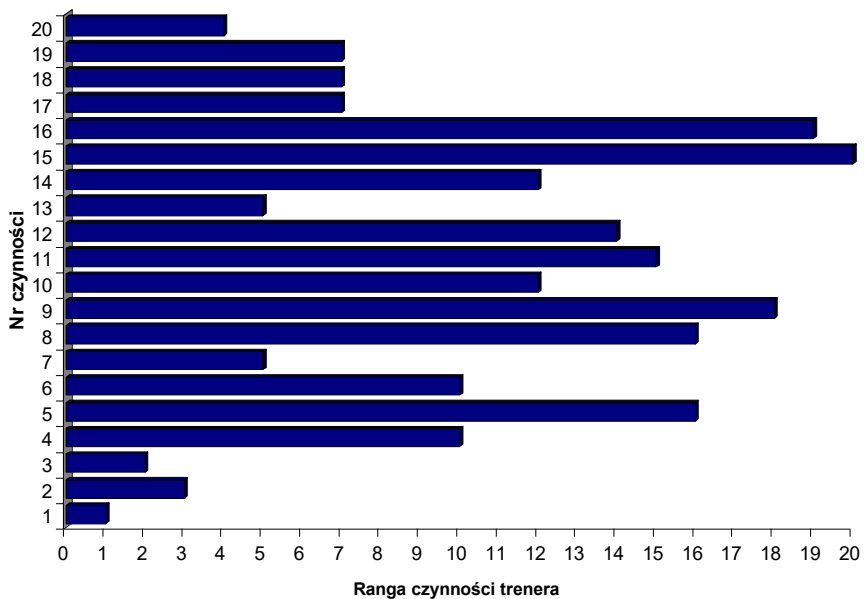
Osoby trenujące karate kyokushin do 26 roku życia za najważniejsze czynności zawodowe trenera uznali: kierowanie przygotowaniem technicznym (ranga 1), kierowanie przygotowaniem fizycznym (ranga 2), udzielanie pierwszej pomocy przedlekarskiej (ranga 2) planowanie procesu przygotowania zawodników (ranga 4). Natomiast za nieważne: nadzór nad postępami wychowanków w edukacji szkolnej (ranga 20), prowadzenie badań do prac naukowo-metodycznych (ranga 18) oraz prowadzenie dokumentacji i sprawozdawczości (ranga 18) – ryc. 5.

Ryc. 5. Ranga czynności zawodowych trenera karate kyokushin w opiniach przedstawicieli karate kyokushin w wieku do 26 lat

Źródło: badania własne.

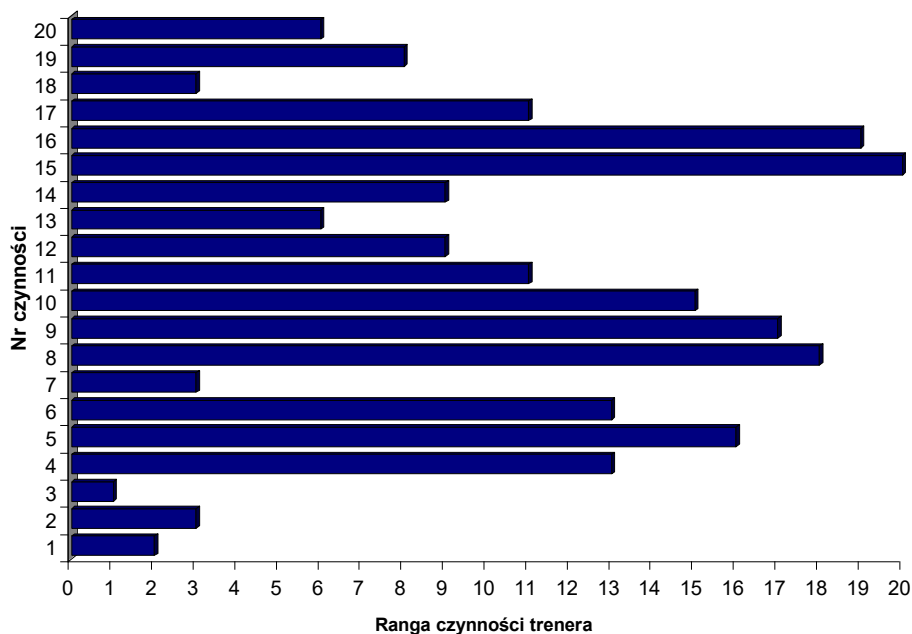

Ryc. 6. Ranga czynności zawodowych trenera karate kyokushin w opiniach przedstawicieli karate kyokushin w wieku od 26 do 39 lat

Źródło: badania własne.

Karatecy w wieku od 26 do 39 lat do najważniejszych czynności zawodowych zaliczyli: kierowanie przygotowaniem fizycznym (ranga 1), kierowanie przygotowaniem technicznym (ranga 2), kierowanie przygotowaniem taktycznym (ranga 3). Za nieważne w pracy trenera uznali: prowadzenie badań do prac naukowo-metodycznych (ranga 20), prowadzenie dokumentacji i sprawozdawczości (ranga 19), organizację i sędziowanie zawodów (ranga 18) – ryc. 6.

Praktykujący karate kyokushin powyżej 39 roku życia za najważniejsze w pracy szkoleniowca uważają: kierowanie przygotowaniem technicznym (ranga 1), kierowanie przygotowaniem fizycznym (ranga 2), kierowanie przygotowaniem taktycznym (ranga 3). Do czynności nieważnych zaliczyli: prowadzenie badań do prac naukowo-metodycznych (ranga 20), prowadzenie dokumentacji i sprawozdawczości (ranga 19), nadzór nad postępami wychowanków w edukacji szkolnej (ranga 18) – ryc. 7.

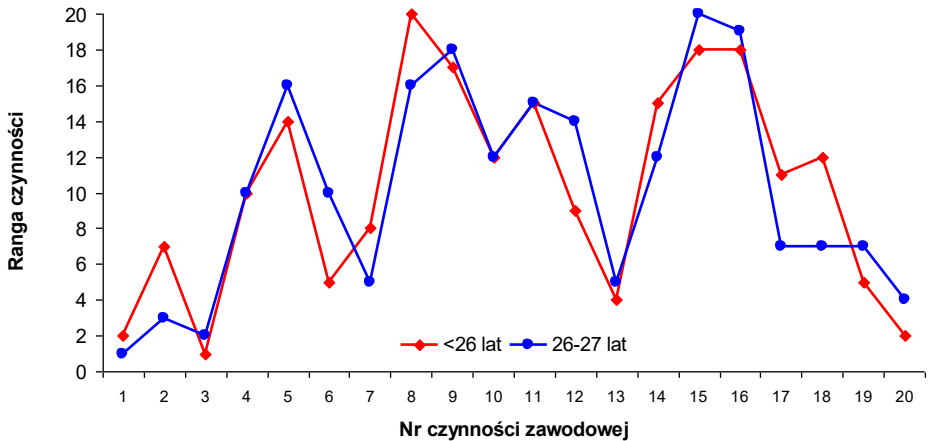

Ryc. 7. Ranga czynności zawodowych trenera karate kyokushin w opiniach przedstawicieli karate kyokushin w wieku powyżej 39 lat

Źródło: badania własne.

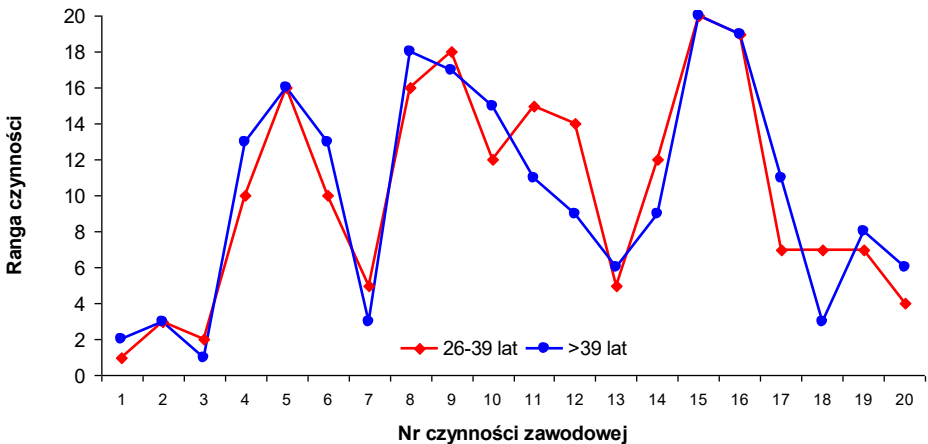
Porównując opinie dotyczące znaczenia czynności zawodowych trenera karate kyokushin wśród praktyków do 26 roku życia i wieku od 26 do 39 lat, stwierdzono zgodność opinii w przypadku czynności: kierowanie przygotowaniem wolicjonalnym, organizacja obozów sportowych, organizacja pracy wychowawczej w grupie. Największe różnice dotyczyły sportowej strony kyokushin: kierowanie

przygotowaniem taktycznym (rangi 7 i 3), kierowanie wychowankami podczas zawodów (rangi 5 i 10), organizacja procesu odnowy i wypoczynku (ranga 9 i 14), przygotowanie instruktorów i sędziów (rangi 12 i 7). Współczynnik korelacji rang był wysoki ($r_{sp} = 0,89$; $p < 0,001$) (ryc. 8).

Ryc. 8. Porównanie rang przypisanych czynnościom zawodowym trenera karate kyokushin wśród praktyków do 26 roku życia i wieku od 26 do 39 lat

Źródło: badania własne.

Ryc. 9. Porównanie rang przypisanych czynnościom zawodowym trenera karate kyokushin wśród praktyków od 26 do 39 lat i powyżej 39 roku życia

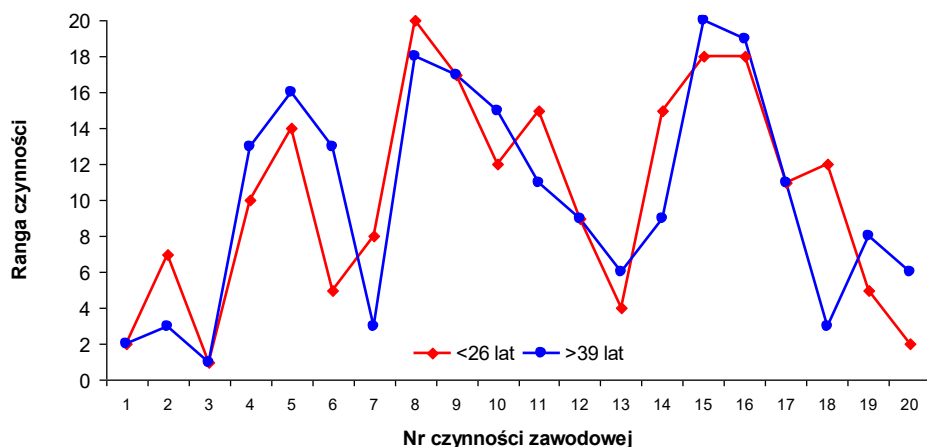
Źródło: badania własne.

Porównując poglądy na temat ocen znaczenia poszczególnych czynności zawodowych wśród praktyków w wieku od 26 do 39 lat i wieku powyżej 39 lat,

zaobserwowano zgodność opinii w przypadku następujących czynności zawodowych: kierowanie przygotowaniem taktycznym, kierowanie teoretycznym przygotowaniem zawodników, prowadzenie badań do prac naukowo-metodycznych, prowadzenie dokumentacji i sprawozdawczości. Największe różnice odnotowano w znaczeniu organizacji procesu odnowy i wypoczynku (różnica wynosiła 5 miejsc): Zgodność opinii obu grup wiekowych charakteryzowała bardzo wysoka korelacja poglądów na temat znaczenia czynności zawodowych trenera ($r_{sp} = 0,92$; $p < 0,001$) (ryc. 9).

Praktykujący karate kyokushin w wieku do 26 lat i powyżej 39 lat byli zgodni co do rangi 5 czynności zawodowych: kierowanie przygotowaniem fizycznym, kierowanie przygotowaniem technicznym, organizacja i sędziowanie zawodów, organizacja procesu odnowy i wypoczynku, przeprowadzenie naboru do grup szkoleniowych i selekcji. Największe rozbieżności w poglądach zarysowały się w przypadku oceny znaczenia przygotowania instruktorów i sędziów, ponieważ karatecy powyżej 39 lat sklasyfikowali tę czynność na 3 pozycji, podczas gdy ci z drugiej grupy umiejscowili ją dopiero na 12 pozycji. Może to świadczyć o tym, iż bardziej doświadczeni w tym sporcie, jako organizatorzy zawodów sportowych, dostrzegają potrzebę szkolenia następców i sędziów sportowych.

Większą niezgodność zdań zanotowano również w przypadku znaczenia kierowania wychowankami podczas zawodów (różnica wynosiła 8 pozycji), podwyższania kultury osobistej sportowców (różnica 6 miejsc), kontroli procesu treningowego i stanu organizmu sportowca (różnica 5 miejsc). Współzależność rangi czynności zawodowych w procesie treningu obu grup wiekowych okazała się wysoka ($r_{sp} = 0,79$; $p < 0,001$) (ryc. 10).

Ryc. 10. Porównanie rang przypisanych czynnościom zawodowym trenera karate kyokushin wśród praktyków w wieku do 26 lat i powyżej 39 lat

Źródło: badania własne.

Dyskusja

Kompetentne wykonywanie czynności zawodowych przez trenera jest podstawą prawidłowo prowadzonego szkolenia zawodnika. Czynności zawodowe muszą podlegać stałej aktualizacji i weryfikacji. Jak w każdej dyscyplinie sportu, również w karate kyokushin następują zmiany, które trener powinien dobrze znać i rozumieć, a w związku z tym stale dopasowywać swoje kompetencje zawodowe do wymagań sportu.

Wyniki badań pokazują, że praktykujący karate kyokushin za najważniejsze w pracy trenera uznali kierowanie przygotowaniem fizycznym (ranga 1), kierowanie przygotowaniem technicznym (ranga 2) i kierowanie przygotowaniem taktycznym (ranga 3) (ryc. 2). Te czynności trenerskie związane bezpośrednio z technologią treningu sportowego są niezwykle ważne nie tylko w sportach walki, ale również w innych dyscyplinach [3], [4], [10], [49]. To one przede wszystkim pozwalają skutecznie przygotować się do sportowej rywalizacji. Podobne wyniki uzyskał Dobrzycki [20] w badaniach przeprowadzonych wśród trenerów karate kyokushin. Zarówno osoby trenujące karate kyokushin, jak i trenerzy zgodnie zaznaczają, które czynności zawodowe trenera pomagają w osiągnięciu mistrzowskiego poziomu wyszkolenia. Podobieństwo zauważono również w badaniach opinii trenerów taekwondo ITF [7], [10], [8], MMA⁵ [10], boksu [6], sportowego ju-jitsu [48], judo [47], [49] oraz zapasów [7], [50]. Tak, jak w przypadku zapasów, MMA, judo, boksu, taekwondo ITF, sportowym ju-jitsu, również w karate kyokushin ranga czynności zawodowych trenera zbliża tę odmianę walki bardziej do sportu niż sztuki walki.

Do czynności nieważnych zaliczono prowadzenie badań do prac naukowo-metodycznych (ranga 20), prowadzenie dokumentacji i sprawozdawczości (ranga 19), a także nadzór nad postępami wychowanków w edukacji szkolnej (ranga 18). Sugeruje to pewną awersję do tzw. „papierkowej roboty”, która kojarzona jest głównie z rozliczaniem, dokumentowaniem, utrwalaniem lub rejestrowaniem wykonywanej pracy i jej efektów. Tradycyjny sposób nauczania w karate polegał na praktycznej nauce (często w tajemnicy) w małych grupkach lub indywidualnie i przekazywaniu wiedzy „z serca do serca” [15]. W sporcie wyczynowym jednak rejestracja wcześniej zaplanowanej pracy i jej analizy stanowią podstawę kolejnych kroków skutecznego i racjonalnego procesu treningowego.

Największe rozbieżności w poglądach przedstawicieli organizacji karate kyokushin – Shinkyokushinkai WKO (IKO2) i International Budo Kai (IBK) – występowały w ocenie kierowania przygotowaniem wolicjonalnym oraz udzielaniem pierwszej pomocy przedlekarskiej. Karate kyokushin z uwagi na regulamin walki jest sportem dość urazogennym [38], [46], [56]. Na treningach stosuje się środki zbliżone do walki turniejowej, często ochraniacze na poszczególne części

---

⁵ Mieszane sztuki walki.

ciała są używane w minimalnym stopniu (dozwolone są ochraniacze osobiste – ochraniacze piszczeli i stóp, suspensor, nie stosuje się ochraniaczy na głowę, dłonie oraz zęby), w ten sposób przygotowując ćwiczących do walk pełno kontaktowych⁶ na zawodach sportowych. Obserwacje własne pozwalają stwierdzić, iż tak spore różnice w przypadku oceny tych czynności mogą wynikać z uwarunkowań regulaminu rywalizacji sportowej – w IBK pozwala się na start zawodników bez odpowiedniego stopnia wyszkolenia technicznego kyu, inaczej niż ma to miejsce w IKO2. Walka z przeciwnikiem lepiej wyszkolonym technicznie niesie za sobą ryzyko większych urazów i wymaga umiejętnego udzielania pierwszej pomocy, gdy dojdzie do wypadku. Również sfera wolicjonalna odgrywa tu ogromną rolę, gdy zawodnik wie, że stoczy walkę z przeciwnikiem bardziej zaawansowanym technicznie. Trener pełni więc istotną rolę motywatora. Mimo różnych podstaw organizacyjnych oraz ambicji do miana największej i najsilniejszej organizacji karate, badania wykazały, że obie organizacje kyokushin mają podobne problemy, o których świadczą istotne zależności i wysoki współczynnik korelacji między rangami podstawowych czynności zawodowych trenera.

Największe rozbieżności w poglądach trenujących karate kyokushin w wieku do 26 lat i powyżej 39 lat zarysowały się w przypadku oceny znaczenia przygotowania instruktorów i sędziów. Bardziej doświadczeni karatecy, jako organizatorzy zawodów sportowych, dostrzegają potrzebę szkolenia następców i sędziów sportowych, rozumiejąc ich rolę w motywowaniu zawodników do dalszej pracy, edukowaniu w poszanowaniu zasad, norm i regulaminów.

Hierarchia czynności zawodowych trenera karate kyokushin kwalifikuje ten styl pomiędzy sportem a sztuką walki. Uogólnienie celów treningowych w odniesieniu do całej grupy wymusza realizację przede wszystkim tych najbardziej powszechnych i logicznych: nabycie umiejętności technicznych i taktycznych oraz rozwój fizyczny, psychiczny i moralny. Badania Gilberta i in. [22] pokazują, że za mało czasu poświęca się na kształcenie trenerów, warto więc uwzględnić określone czynności zawodowe w programach edukacyjnych trenerów karate kyokushin.

Wnioski

1. Do najważniejszych czynności zawodowych, w opinii osób trenujących karate kyokushin, należą trzy rodzaje kierowania zawodnikiem: kierowanie przygotowaniem fizycznym, technicznym i taktycznym.
2. Bez względu na podziały (przynależność organizacyjna, wiek oraz staż treningowy), opinie dotyczące znaczenia poszczególnych czynności zawodowych trenera są podobne do siebie.

---

⁶ Wyłączając uderzenia rękoma w głowę.

3. Rangi podstawowych czynności zawodowych trenera karate kyokushin, zapasów, boksu, MMA, taekwondo ITF i sportowego jiu-jitsu są zbieżne.
4. Ranga czynności zawodowych trenera karate kyokushin zbliża tę odmianę walki bardziej do sportu niż sztuki walki.
5. Treści programów przygotowania kadr szkoleniowych w karate kyokushin powinny odzwierciedlać specyfikę, wynikającą ze znaczenia najważniejszych czynności zawodowych trenera.

Piśmiennictwo

- [1] Abraham A., Collins, D. (1998): *Examining and extending research in coach development*. Quest, 50, s. 59–79. <https://doi.org/10.1080/00336297.1998.10484264>.
- [2] Bamett N.P., Smoll F.L., Smith R.E. (1992): *Effects of enhancing coach – athlete relationships on youth sport attrition*. The Sport Psychologist, 6, s. 111–127. <https://doi.org/10.1123/tsp.6.2.111>.
- [3] Bloom G. (2002): *Coaching demands and responsibilities of expert coaches*. [w:] J.M. Silva, D. Stevens (eds.): *Psychological foundations of sport*. Allyn and Bacon. Boston, MA, s. 438–465.
- [4] Blumenstein B., Lidor R., Tenenbaum G. (2005): *Periodization and planning of psychological preparation in elite combat sport programs: The case of judo*. International Journal of Sport and Exercise Psychology, 3(10), s. 7–25. <https://doi.org/10.1080/1612197x.2005.9671755>.
- [5] Blumenstein B., Orbach I., Bar-Eli M., Dreshman R., Weinstein Y. (2012): *High-level coaches' perceptions of their professional knowledge, skills, and characteristics*. Sport Science Review, 21(5–6), s. 5–27. <https://doi.org/10.2478/v10237-012-0016-4>.
- [6] Bujak Z., Gierczuk D. (2013): *Professional activities of an Olympic martial sports trainer*. Physical Activity Review, 1, s. 50–58. <https://doi.org/10.5604/20815735.1090742>.
- [7] Bujak Z., Gierczuk D., Litwiniuk S. (2013): *Martial arts and combat sports - similarities and differences in terms of the basic activities of a coach*. Polish Journal of Sport and Tourism, 20 (1), s. 35–43. <https://doi.org/10.2478/pjst-2013-0004>.
- [8] Bujak Z., Gierczuk D., Orbach I., Blumenstein B. (2015): *Professional Activities of the European Taekwondo Coach: A Comparative Analysis*. Sport Science Review, 24(5–6), s. 305–320. <https://doi.org/10.1515/ssr-2015-0021>.
- [9] Bujak Z., Miler J., Litwiniuk S. (2012): *The level of technical training as a factor differentiating professional activities taekwondo coach*. Journal of

- Combat Sports and Martial Arts, 3 (2), s. 109–113. <https://doi.org/10.5604/20815735.1047657>.
- [10] Bujak Z., Muntean M.V., Gierczuk D. (2014): *The hierarchy of professional activities of martial arts and mixed martial arts coaches*. Ido Movement for Culture. Journal of Martial Arts Anthropology, 14(2), s. 29–35.
- [11] Cassidy T., Jones R., Potrac P. (2004): *Understanding sports coaching*. Routledge. London. <https://doi.org/10.4324/9780203725757>.
- [12] Cieśliński W., Krakowiak D., Lachowicz Z., Perechuda K., Szewc W. (1994): *Doskonalenie umiejętności kierowniczych trenera*. Trening, 1, s. 308–313.
- [13] Cushion C.J., Armour K.M., Jones R.L. (2006): *Locating the coaching process in practice: Models 'for' and 'of' coaching*. Physical Education and Sport Pedagogy, 11(1), s. 83–99. <https://doi.org/10.1080/17408980500466995>.
- [14] Cynarski W.J. (1997): *Dalekowschodnie sztuki walki w kulturze Zachodu*. [w:] Dziubiński Z. (red.): *Teologia i filozofia sportu*. SALOS. Warszawa, s. 46–58.
- [15] Cynarski W.J. (2004): *Teoria i praktyka dalekowschodnich sztuk walki w perspektywie europejskiej*. Uniwersytet Rzeszowski. Rzeszów.
- [16] Czabański B. (1969): *Trener i zespół*. Sport Wyczynowy, 3, s. 8–11.
- [17] Czajkowski Z. (1994): *Poradnik trenera. Rozważania o sporcie, osobowości, umiejętnościach zawodowych i pracy trenera*. RCMSKFis. Warszawa.
- [18] Czajkowski Z. (2004): *Wybrane zagadnienia pracy trenera we wstępnym etapie szkolenia (2)*. Sport Wyczynowy, 9–10, s. 54–61.
- [19] Czerwiński J. (2001): *O potrzebie zmian w treściach i strukturze kształcenia oraz doskonalenia kadr trenersko-instruktorskich*. Trening, 3, s. 163–171.
- [20] Dobrzycki A. (2015): *Czynności zawodowe trenera karate kyokushin w opiniach trenerów*. Prace Naukowe Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie. Kultura Fizyczna, 14(1), s. 125–138. <https://doi.org/10.16926/kf.2015.14.09>.
- [21] Gilbert W.D., Trudel P. (2004): *Analysis of coaching science research published from 1970–2001*. Research Quarterly for Exercise and Sport, 75(4), s. 388–399. <https://doi.org/10.1080/02701367.2004.10609172>.
- [22] Gilbert W., Côté J., Mallett C. (2006): *Developmental paths and activities of successful sport coaches*. International Journal of Sports Science and Coaching, 1(1), s. 6976. <https://doi.org/10.1260/174795406776338526>.
- [23] Głazek Z. (1981): *O potrzebie stałego kształcenia kadry instruktorów i trenerów w zakresie pedagogiki*. WSWF. Katowice.
- [24] Grabowski H. (1999): *Pedagogiczne aspekty reformy systemu edukacji*. Wychowanie Fizyczne i Zdrowotne, 1, s. 4–7.
- [25] Hendry L.B., Love J.G. (1996): *Scotland*. [w:] P. De Knop, L.M. Engstrom, B. Skirstad, M.R. Weiss (ed.): *Worldwide trends in youth sport*. Champaign. IL: Human Kinetics, 204–221. <https://doi.org/10.1177/1356336X9600200212>.

- [26] Herzig M. (2002): *Psychologiczne uwarunkowania i umiejętności a skuteczność pracy trenera*. Sport Wyczynowy, 5–6, s. 23–31.
- [27] Irwin G., Hanton S., Kerwin D. (2004): *Reflective practice and the origins of elite coaching knowledge*. International and Multidisciplinary Perspectives, 5(3), s. 425–442. <https://doi.org/10.1080/1462394042000270718>.
- [28] Jones R.L., Armour K.M., Potrac P. (2002): *Understanding the coaching process: A framework for social analysis*. Quest, 54(1), s. 34–48. <https://doi.org/10.1080/00336297.2002.10491765>.
- [29] Knowles Z., Borrie A., Telfer H. (2005): *Towards the reflective sports coach: issues of context, education and application*. Ergonomics, 48 (11–14), s. 1711–1720. <https://doi.org/10.1080/00140130500101288>.
- [30] Koźmin A., Bednarski L. (1996): *Postawa pedagogiczna trenera piłki nożnej w świetle opinii własnych*. Trener, 5, s. 10.
- [31] Kurzawski K., Miszkiewicz A. (1997): *Praca trenera*. Trening, 3, s. 69–86.
- [32] Lyakh W. (2006): *Wybrane aspekty organizacji przygotowania psychologicznego i kształcenie trenerów*. [w:] A. Kuder, K. Perkowski, D. Śledziwski (red.): *Proces doskonalenia treningu i walki sportowej*. AWF. Warszawa, t. 3, s. 245–248.
- [33] Lyle J. (2002): *Sports coaching concepts: A framework for coaches' behavior*. Routledge. London, UK.
- [34] Martens R. (2004): *Successful coaching*. Champaign, IL: Human Kinetics.
- [35] Naglak Z. (1987): *Spoleczne i metodyczne aspekty sportu kwalifikowanego*. AWF. Wrocław.
- [36] Naglak Z. (1999): *Metodyka trenowania sportowca*. AWF. Wrocław.
- [37] Oldenhove H. (1996): *Australia*. [w:] P. De Knop, L.-M. Engstrom, B. Skirstad, M.R. Weiss (eds.): *Worldwide trends in youth sport*. Champaign, IL: Human Kinetics, s. 245–259. <https://doi.org/10.1177/1356336x9600200212>.
- [38] Pieter W. (2005): *Martial Arts Injuries*. Epidemiology of Pediatric Sports Injuries, 48, s. 59–73. <https://doi.org/10.1159/000084283>.
- [39] Potrac P., Brewer C., Jones R., Armour K., Hoff J. (2000): *Toward and holistic understanding of the coaching process*. Quest, 52(2), s. 186–199. <https://doi.org/10.1080/00336297.2000.10491709>.
- [40] Renshaw I., Keith W.D., Shuttleworth R. (2009): *Insights from ecological psychology and dynamical systems theory can underpin a philosophy of coaching*. International Journal of Sport Psychology, 40(4), s. 580–602.
- [41] Sas-Nowosielski K. (2002): *Wychowanie w procesie szkolenia sportowego*. Sport Wyczynowy, 1–2, s. 37–43.
- [42] Sas-Nowosielski K. (2002): *Sprawne komunikowanie się z zawodnikami – ważna umiejętność trenera*. Sport Wyczynowy, 3–4, s. 43–57.
- [43] Sas-Nowosielski K. (2008): *O niektórych społeczno-pedagogicznych aspektach roli trenera*. Sport Wyczynowy, 1–3, s. 71–73.

- [44] Smith D.J. (2003): *A framework for understanding the training process leading to elite performance*. Sports Medicine, 33, s. 1103–1126. <https://doi.org/10.2165/00007256-200333150-00003>.
- [45] Sozański H. (1993): *O trenerze, jego kształceniu, osobowości i pracy*. [w:] *Społeczno-pedagogiczne problemy kształcenia w uczelniach wychowania fizycznego*. AWF. Kraków, s. 29–43.
- [46] Sterkowicz S. (1992): *Charakterystyka wybranych wskaźników określających stan przygotowania zawodników karate*. AWF. Kraków.
- [47] Sterkowicz S. (1995): *Czynności zawodowe trenera judo*. Trening, 3, s. 58–68.
- [48] Sterkowicz S. (1999): *Czynności zawodowe instruktora ju-jitsu*. [w:] S. Sterkowicz (red.): *Czynności zawodowe trenera w sportach walki*. Zeszyty Naukowe 77. AWF. Kraków, s. 195–198.
- [49] Sterkowicz S., Krasicki S. (2011): *Czynności i kompetencje zawodowe trenerów narciarstwa biegowego i judo*. Sport Wyczynowy, 49(2), s. 97–105.
- [50] Sterkowicz S., Biskup L., Ambroży T. (2001): *Czynności zawodowe trenera w zapasach i gimnastyce*. Zeszyty Naukowe 83. AWF. Kraków, s. 7–16.
- [51] Sterkowicz S., Gracia J.M., Lerma F.S. (2007): *The importance of judo trainer's professional activities*. Archives of Budo, 3, s. 57–61.
- [52] Sterkowicz S., Januszewski J. (1988): *Czynności zawodowe trenerów a program ich kształcenia*. Zeszyty Naukowe 58. AWF. Kraków, s. 255–259.
- [53] Sterkowicz S., Januszewski J. (1992): *Ranga czynności zawodowych jako podstawa analizy programów kształcenia kadr instruktorskich (na przykładzie karate i łucznictwa)*. Rocznik Naukowy 25. AWF. Kraków, s. 190–195.
- [54] Straub W.F. (1997): *Siła pozytywnego oddziaływania trenera-praca z zespołem*. Sport Wyczynowy, 3–4, s. 75–82.
- [55] Tumanian G.S. (1985): *O nowom kompleksie uczebnych disiplin dla kafiedr FK wypuskajuszczich trienierow – priepodawatieliej po widu sporta*. Tieorija i Praktika Fiziczieskoj Kultury, 12, s. 36–40.
- [56] Tuominen R. (1995): *Injuries in national karate competitions in Finland*. Scandinavian Journal of Medicine & Science in Sports, 5(1), s. 44–48. <https://doi.org/10.1111/j.1600-0838.1995.tb00010.x>.
- [57] Ulatowski T. (1986): *Kilka uwag o modelu trenera i systemie kształcenia kadr trenerskich i instruktorskich*. Sport Wyczynowy, 3–4, s. 10–15.
- [58] Wankel L.M., Mummery W.K. (1996): *Canada*. [w:] P. De Knop, L.M. Engstrom, B. Skirstad, M. Weiss (red.): *Worldwide trends in youth sport*. Champaign, IL: Human Kinetics, s. 27–42. <https://doi.org/10.1177/1356336x9600200212>.
- [59] Wojciechowski T. (2009): *Wolna amerykanka, czyli polskie szkoły karate*, <https://www.newsweek.pl/polska/wolna-amerykanka-czyli-polskie-szkoly-karate/4r29c9f> [dostęp: 1.04.2019].

-
- [60] Yamaguchi Y. (1996): *Japan*. [w:] P. De Knop, L.M. Engstrom, B. Skirstad, M. Weiss (red.): *Worldwide trends in youth sport*. Champaign, IL: Human Kinetics, s. 67–75. <https://doi.org/10.1177/1356336X9600200212>.
- [61] Żukowska Z., Żukowski R. (1997): *Pedagogiczne uwarunkowania efektywności procesu szkolenia w sporcie*. *Trening*, 2, s. 19–25.
- [62] Żukowski R. (1989): *Zawód i praca trenera*. AWF. Warszawa.

Deklaracja braku konfliktu interesów

Autor deklaruje brak potencjalnych konfliktów interesów w odniesieniu do badań, autorstwa i/lub publikacji artykułu *Przynależność organizacyjna, wiek oraz staż treningowy osób trenujących karate kyokushin a ranga najważniejszych czynności zawodowych trenera*.

Finansowanie

Autor nie otrzymał żadnego wsparcia finansowego w zakresie badań, autorstwa i/lub publikacji artykułu *Przynależność organizacyjna, wiek oraz staż treningowy osób trenujących karate kyokushin a ranga najważniejszych czynności zawodowych trenera*.

Declaration of Conflicting Interests

The author declared no potential conflicts of interests with respect to the research, authorship, and/or publication of the article *Przynależność organizacyjna, wiek oraz staż treningowy osób trenujących karate kyokushin a ranga najważniejszych czynności zawodowych trenera*.

Funding

The author received no financial support for the research, authorship, and/or publication of the article *Przynależność organizacyjna, wiek oraz staż treningowy osób trenujących karate kyokushin a ranga najważniejszych czynności zawodowych trenera*.
